

ประติมากรรมบำบัดด้วยเทคนิคเครื่องเคลือบดินเผา ผ่านสัญลักษณ์ของดอกไม้ที่โรยรา โดยได้รับแรงบันดาลใจมาจากหลักคำสอนทางพุทธศาสนา กฎไตรลักษณ์ร่วมกับแนวคิด
ความงามจากความไม่สมบูรณ์ (วาบิ ซาบิ)*

Ceramics Therapy Through The Experience of Wilting Flowers is Inspired by The
Buddhist Doctrine of the Trinity Together with the Concept of beauty from
Efficiency (wabi-sabi)

เมตตา สุวรรณสร

Metta Suwanasorn

วิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

College of Fine Arts, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts

(Received : Aug 13, 2025 Revised : Sep 20, 2025 Accepted : Oct 20, 2025)

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยที่มุ่งเน้นการบำบัดจิตตนเองด้วยศิลปะ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างสรรค์ผลงานในหัวข้อ “ประติมากรรมบำบัดด้วยเทคนิคเครื่องเคลือบดินเผา ผ่านสัญลักษณ์ของดอกไม้ที่โรยรา โดยได้รับแรงบันดาลใจมาจากหลักคำสอนทางพุทธศาสนา กฎไตรลักษณ์ร่วมกับแนวคิดความงามจากความไม่สมบูรณ์ (วาบิ ซาบิ)” โดยหยิบยกดอกไม้ที่เหี่ยวเฉา โรยราตามสังขารของชีวิต ร่วมกับแนวคิดศิลปะบำบัด เพิ่มความสงบทางใจ 2) เพื่อสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมในกระบวนการเทคนิคเครื่องเคลือบดินเผา ปั้นรูปทรงดอกไม้เหี่ยวเฉา และนำเสนอในรูปแบบศิลปะจัดวาง (Installation) สวนดอกไม้ที่เหี่ยวเฉา 3) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการศิลปะบำบัดที่สัมพันธ์กับหลักธรรมกฎไตรลักษณ์ร่วมกับแนวคิด วาบิ ซาบิ เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างเข้าใจ ไม่ยึดติด เรียนรู้ที่จะปล่อยวาง

จากการวิจัยพบว่า แนวคิดที่ได้รับจากการศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้าเรื่อง “กฎแห่งไตรลักษณ์” อันแสดงอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อาการไม่เที่ยง ที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมสลายไป เป็นทุกข์ เพราะคงอยู่ในสภาพนั้นไม่ได้ ที่แสดงถึงการไม่มีตัวตนที่แท้จริง 3 อย่างนี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สามัญญลักษณะ คือ ข้อกำหนดที่แน่นอนของสังขารที่เปลี่ยนแปลงไปตามกฎของเวลา ที่สอดคล้องกับแนวคิดของเซน วาบิ-ซาบิ ที่น้อมรับความไม่สมบูรณ์แบบ มีตำหนิ และร่องรอยอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของทุกสรรพสิ่ง โดยมีรากฐานมาจากความเข้าใจในธรรมชาติ ร่วมกับการบำบัดจิตให้สงบนิ่งด้วยเทคนิคปั้นดินเซรามิก พบว่าการสัมผัสดินและการปั้นมีผลทางดีต่อการทำงานของระบบประสาทและจิตใจ ในขณะที่เกิดความสงบสุขทางใจ ด้วยการสัมผัสดินที่เย็น การนวดดิน บีบ คลึงดิน สามารถผ่อนคลายความเครียดได้ เกิดสมาธิ การปั้นนับเป็นการบันทึกช่วงเวลาสุดท้ายของดอกไม้ที่กำลังโรยรา แปรเปลี่ยน นำมาเป็นสัญลักษณ์เพื่อน้อมนำใจเข้าหาหลักคำสอนแห่งกฎไตรลักษณ์ จนสามารถทำใจน้อมรับกับสังขารของชีวิตแม้ความเปลี่ยนแปลงมาเยือน อย่างเข้าใจ ปิติสุข

คำสำคัญ : ประติมากรรม, เครื่องเคลือบดินเผา, โรยรา, กฎไตรลักษณ์, วาบิ ซาบิ

*ทุนวิจัยงบประมาณจากกอง ทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุน ววน.)

ประเภททุนสนับสนุนงานมูลฐาน ปีงบประมาณ 2568

ABSTRACT

This research project focuses on self-therapy through art. The objectives are: 1) to create a work titled "Sculpture Therapy Using Ceramic Techniques Through the Symbolism of Withered Flowers," inspired by the Buddhist teachings of the Three Characteristics of Character and the concept of beauty in imperfection (wabi-sabi). The work depicts withered flowers, reflecting the truth of life, and incorporates art therapy concepts to promote mental peace. 2) to create a sculpture using ceramic techniques, sculpting withered flowers, and presenting them as an installation of a garden of withered flowers. 3) to analyze the art therapy process with the principles of the Three Characteristics of Character and the concept of wabi-sabi, promoting a life of understanding, detachment, and learning to let go.

The research revealed that the concept derived from studying the Buddha's teachings on the "Law of the Three Characteristics"—impermanence, suffering, and non-self—reflects on the absence of true self. These three characteristics, also known as samanya laksa, represent the fixed conditions of conditioned phenomena that change according to the laws of time. This aligns with the Zen concept of wabi-sabi, which embraces imperfection, flaws, and traces of change in all things. It is rooted in an understanding of nature, combined with the calming and tranquilizing technique of ceramic sculpting. It has been found that contact with clay and sculpting have a positive effect on the nervous system and mind. While sculpting, the sense of peace is fostered. Touching the cool clay, kneading, squeezing, and rolling the clay can relieve stress and promote concentration. Sculpting captures the final moments of a flower's fading and transformation, symbolically guiding the mind toward the teachings of the Three Characteristics of Transformation, enabling one to accept the truth of life, even with change, with understanding and joy.

Keywords: Sculpture, Ceramics, Fading, Three Characteristics of Transformation, wabi-sabi

บทนำ

โครงการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยและสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ ที่มีการค้นคว้าด้วยหลักการอธิบายทางวิชาการอย่างเป็นระบบ เป็นกระบวนการทดลองเทคนิค วิธีการ วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขเชิงสร้างสรรค์ โดยมุ่งเน้นสร้างสรรค์ผลงานที่มีลักษณะเฉพาะตน ไม่เคยปรากฏมาก่อน โดยใช้การนำเสนอแนวคิดที่เป็นปัจเจก และสามารถปฏิบัติได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพตามกระบวนการสร้างสรรค์ ภายใต้แนวคิดความงามจากความไม่สมบูรณ์เรื่อง “ประติมากรรมบำบัดด้วยเทคนิคเครื่องเคลือบดินเผา ผ่านสัญลักษณ์ของดอกไม้ที่โรยรา โดยได้รับแรงบันดาลใจจากหลักคำสอนทางพุทธศาสนา กฎไตรลักษณ์ร่วมกับแนวคิดความงามจากความไม่สมบูรณ์ (วาปี ชาปี) เพราะจากอดีตที่ผ่านมาการนำเสนอมุมมองทางประติมากรรม ที่เน้นไปที่ความงามสมบูรณ์พร้อมนั้น อาจเป็นการตีความทางสุนทรียศาสตร์แต่เพียงด้านเดียว แท้จริงแล้ว ความงามจากความไม่สมบูรณ์นั้นก็มี ความงามที่ลึกซึ้งได้เช่นกัน ดังจะเห็นได้จากแนวคิดทางพุทธศาสนา กฎไตรลักษณ์ เป็นธรรมะที่แสดงสามัญลักษณ์ 3 ประการ กฎธรรมดาของสรรพสิ่งทั้งปวง อันได้แก่ อนิจจัง ลักษณะไม่เที่ยง มีการแปรเปลี่ยนไปเป็นธรรมดา ทุกสิ่ง ลักษณะของธรรมชาติทำให้ทุกสิ่งไม่สามารถทนอยู่ในสภาพเดิมได้ตลอดไป และ อนตตา คือสิ่งที่ไม่มีตน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความงามจากความไม่สมบูรณ์ วาปี ชาปี การเรียนรู้และยอมรับกับช่วงเวลาเปลี่ยนแปลง ร่วงโรย ว่าคือความจริง ความงามแฝงอยู่กับทุกสรรพสิ่ง สามารถช่วยการบำบัดจิตตนเองให้เรียนรู้และยอมรับกับสัจจะธรรมของชีวิต ผลงานประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา ดอกไม้ที่โรยรา แบบ 3 มิติ ปั้นขึ้นรูปแบบลอยตัว ที่แสดงถึงความงามจากความไม่สมบูรณ์ โรยราของรูปทรงดอกไม้ ที่ช่วยบำบัดจิตใจให้สงบจากการปั่นป่วน เป็นกระบวนการทดลองทางรูปแบบ วิธีการ รวมทั้งแนวคิด โดยการนำเสนอในรูปแบบศิลปะจัดวาง (Installation) ให้มีลักษณะเฉพาะตน และวิเคราะห์กระบวนการบำบัดทางจิตใจผ่านศิลปะที่สัมพันธ์กับหลักธรรมทางพุทธศาสนา กฎไตรลักษณ์ และแนวคิด วาปี ชาปี

จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยสร้างสรรค์จึงนำเทคนิคเครื่องเคลือบดินเผา มาเพื่อจำลองความรู้สึกที่ต้องการเก็บอารมณ์ของความเปลี่ยนแปลง ร่วงโรย เพราะงานเครื่องเคลือบดินเผาทำมาจากการปั้นดินซึ่งเป็นวัฏธรรมชาติ แตกหักได้ โดยเลือกหยิบยกดอกไม้มาเป็นสัญลักษณ์เพื่อจงใจบอกกล่าวถึงสิ่งที่ครั้งหนึ่ง เคยได้ซื่อวางงดงามที่สุด บริสุทธิ์สวยงามแต่งแต้มสีสันให้โลกนี้ แต่ไม่มีสิ่งใดเลยที่สามารถต้านทานสัจจะธรรมแห่งความเที่ยงแท้ข้อหนึ่งก็คือความเปลี่ยนแปลงได้ ดอกไม้ ที่เคยสวยที่สุด เมื่อเวลาผ่านไป ก็ร่วงโรย เทียวเฉาแห้งกรอกจากสีที่เคยสวยงามก็กลับซีดจาง กลายเป็นสีที่ไม่น่าดู เป็นสีน้ำตาลที่เตรียมพร้อมจะกลายร่างคืนกลับสู่ธรรมชาติคือ พื้นดิน เราก็เช่นกัน

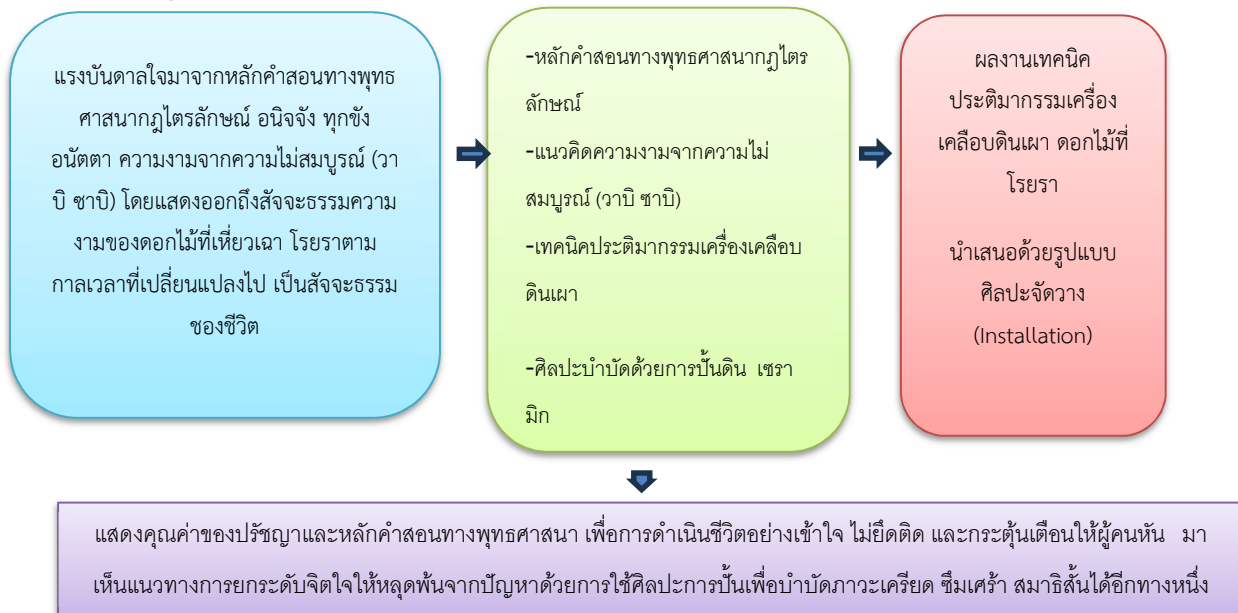
วันเวลาเดินไปข้างหน้า ไม่มีใครสามารถหยุดนิ่ง สักวินาทีที่กลับคืนมาได้ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการสร้างสัญลักษณ์ดอกไม้ที่โรยราด้วยเทคนิคเครื่องเคลือบดินเผา โดยการปั้นอิสระ มีเพียงความรู้สึก ที่ได้รับจากดอกไม้ ที่เฝ้าสังเกต ผ่านมุมมองของศิลปิน ที่เลือกหยิบยกบางแง่มุม ไม่ใช่การลอกเลียนแบบ แต่เป็นการสร้างแบบอันเกิดจากความรู้สึกที่มีต่อดอกไม้ที่เลือกมา เช่น ดอกทานตะวัน เป็นดอกไม้ที่มีความหมายเชิงนัยยะ เพราะเมื่อมันบาน มันจะหันหน้าเข้าหาแสงอาทิตย์อยู่เสมอ เป็นเหมือนเครื่องเตือนสติ ว่าพระอาทิตย์ก็ขึ้นทุกวัน และตกทุกวันดังนั้น ดอกทานตะวัน จึงเป็นเสมือนเครื่องเตือนใจ ให้มีความหวัง เรียนรู้และยอมรับ กับความเป็นจริงของชีวิต ดอกไม้อีกประเภทที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ครั้งนี้ คือดอกกล้วย เป็นดอกไม้ที่คว่ำหน้าลงหาดิน ดอกสีขาวบริสุทธิ์นั้นไม่เคยเงยหน้าขึ้นหาแสงอาทิตย์เลย แต่กับคว่ำหน้าลงเพื่อมองดิน เปรียบเหมือนความรู้สึกของผู้สร้างสรรค์ ที่เฝ้ามองทุก ๆ สรรพสิ่งแบบนอนน้อมและยอมรับ มีเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป ดังนั้น ในระหว่างที่ผู้สร้างสรรค์ บั้น ดินเซรามิก ที่มีเนื้อเย็น ให้สัมผัสเย็นละเอียดยิ่งนัก ทำให้ให้อารมณ์ที่เคยฟุ้งซ่าน วุ่นวายรู้สึกผ่อนคลาย สงบ มีสมาธิ หลุดพ้นจากปัญหาไปได้ นับว่าเป็นศิลปะที่ช่วยบำบัดจิตใจได้อีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานในหัวข้อ“ประติมากรรมบำบัดด้วยเทคนิคเครื่องเคลือบดินเผา ผ่านสัญลักษณ์ของดอกไม้ที่โรยรา โดยได้รับแรงบันดาลใจมาจากหลักคำสอนทางพุทธศาสนา กฎไตรลักษณ์ร่วมกับแนวคิดความงามจากความไม่สมบูรณ์ (วาปี ชาปี)” โดยหยิบยกดอกไม้ที่เหี่ยวเฉา โรยราตามสัจจะธรรมของชีวิต ร่วมกับแนวคิดศิลปะบำบัด เพิ่มความสงบทางใจ
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมในกระบวนการเทคนิคเครื่องเคลือบดินเผา ปั้นรูปทรงดอกไม้เหี่ยว และนำเสนอในรูปแบบศิลปะจัดวาง (Installation) สวนดอกไม้ที่เหี่ยวเฉา
3. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการบำบัดทางจิตใจผ่านศิลปะที่สัมพันธ์กับหลักธรรมกฎไตรลักษณ์ร่วมกับแนวคิด วาปี ชาปี แสดงออกให้ผู้คนเห็นถึงคุณค่าของการยอมรับความจริงตามปรัชญาและหลักคำสอนทางพุทธศาสนา เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างเข้าใจ ไม่ยึดติด เรียนรู้ที่จะปล่อยวาง และกระตุ้นเตือนให้ผู้คนหันมาเห็นแนวทางการยกระดับจิตใจให้หลุดพ้นจากปัญหาด้วยการใช้แนวทางศิลปะบำบัดภาวะเครียด ซึมเศร้า สมาธิสั้นได้อีกทางหนึ่ง

ระเบียบวิธีวิจัย

1.กรอบการวิจัย/แนวคิดที่ใช้ในการสร้างสรรค์

ภาพที่ 1 : กรอบการวิจัย/แนวคิดที่ใช้ในการสร้างสรรค์

ที่มา : ผู้วิจัย

2.แนวคิด ทฤษฎี การสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากหลักคำสอนทางพุทธศาสนากฎไตรลักษณ์ร่วมกับแนวคิด ความงามจากความไม่สมบูรณ์ (วาปี ซาปี) ได้ตั้งข้อมูลต่อไปนี้

2.1 กฎไตรลักษณ์ในพระพุทธศาสนา

ไตรลักษณ์ หมายถึง ลักษณะสามประการ หรือ อาการที่เป็นเครื่องกำหนดหมายให้รู้ถึงความจริงของสภาวธรรมทั้งหลาย ที่เป็น อย่างนั้นๆ คือ (1) อนิจจัง ความเป็นของไม่เที่ยง (2) ทุกขัง ความเป็นทุกข์ หรือ ความเป็นของคงทนอยู่มิได้(กรมศาสนา, 2525, 131) และ (3) อนัตตา ความเป็นของมิใช่ตัวตน ความผาสุกทางจิตวิญญาณเป็นลักษณะภายในของบุคคลที่แสดงออกถึงความสมบูรณ์พร้อม ของร่างกายและจิตใจ เป็นพลังอำนาจที่นำไปสู่การมีความหมาย เป้าหมายและความหวังในการดำเนินชีวิต มีกำลังใจในการเผชิญกับ สถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น หลักไตรลักษณ์ เป็นหลักธรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องกันและเป็นคำสอนสากลใช้กับทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในโลก พระพุทธเจ้าทรงสอนไตรลักษณ์เพื่อให้มนุษย์เกิดความเข้าใจในเรื่องราวชีวิตของมนุษย์ว่า ชีวิต มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่ง นั้นเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตาตามกฎของไตรลักษณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรลักษณ์กับความผาสุกทางจิตวิญญาณของมนุษย์เกิด จากการที่มนุษย์มีความรู้แจ้งและเข้าใจ รวมทั้งเกิดการยอมรับว่าชีวิตมนุษย์ทุกคนล้วนตกอยู่ใต้กฎไตรลักษณ์

2.2 หลักสำคัญแห่ง วาปี ซาปี ความงามในความไม่สมบูรณ์

วาปี ซาปี (Wabi-sabi) คือหนึ่งในปรัชญาแห่งการดำรงชีวิตที่ฝังรากลึกอยู่ในจิตวิญญาณของชาวญี่ปุ่น สุนทรียภาพอันเรียบง่าย สมถะ ไม่ยึดติดในความสมบูรณ์แบบเมื่อนึกถึงความสวยงาม เราก็มักจะนึกถึงรูปร่างที่สมมาตร มีรูปแบบและมีเอกลักษณ์ สมองเรา เชื่อมโยงสิ่งเหล่านี้เข้าด้วยกัน และทำให้รู้สึกพึงพอใจเรารับรู้ว่างามจากสีสัน รูปร่าง สัดส่วนที่ทำให้เราพอใจ ความงามเป็น ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ แนวคิดเรื่องความงาม มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ตามรสนิยมของแต่ละวัฒนธรรม ในโลกที่ความ สมบูรณ์แบบ (Leonard Koren, 2015, 7)

แนวคิดของ วาปี ซาปี จึงฉีกแนวคิดด้านการตีคุณค่าความงามและทำให้เราเปลี่ยนมุมมองใหม่สุนทรียภาพในงานศิลปะแห่งเซ็น เป็นปรัชญาของญี่ปุ่นที่ยอมรับในความไม่สมบูรณ์แบบ ชื่นชมอย่างเต็มใจในริ้วรอยและความผุกร่อนของสรรพสิ่งที่เสื่อมสลายไปตาม กาลเวลา หากมองความงามจากความไม่สมบูรณ์แบบ มุ่งเน้นให้คนเรียนรู้และยอมรับกับความเปลี่ยนแปลง ความไม่สมบูรณ์แบบ (Imperfection): วาปีซาปีเชื่อว่า “สิ่งที่ไม่สมบูรณ์แบบ” มีความงดงาม เช่น รอยแตกบนภาชนะดินเผา หรือไม้เก่าที่มีร่องรอยของกาลเวลา ความไม่จีรัง (Impermanence): ทุกสิ่งล้วนมีการเปลี่ยนแปลง เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ซึ่งเป็นธรรมชาติของชีวิต ความเรียบง่าย (Simplicity): ความงามไม่ได้อยู่ในความหรูหรา แต่อยู่ในความสงบ เรียบง่าย และเป็นธรรมชาติ การยอมรับ (Acceptance): แทนที่จะ พยายามปกปิดข้อบกพร่อง วาปี ซาปี สนับสนุนให้ยอมรับมันเป็นส่วนหนึ่งของความงาม เป็นสัจจะธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไปอย่างเข้าใจ และเป็นสุข

2.3 ดอกไม้ที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ในการสร้างสรรค์

ดอกไม้ คือสัญลักษณ์ความงามที่แต่งแต้มให้ธรรมชาติสวยงาม สดชื่น เบิกบาน ดอกไม้มีรูปร่าง สีสัน กลิ่น ที่เฉพาะตัวแตกต่างกันไป ดอกไม้จึงมักจะถูกนำเสนอเป็นสัญลักษณ์ของความงาม แต่เมื่อเวลาผ่านไปดอกไม้ก็เหี่ยวเฉาลง ก็ไร้ค่าทันที ถูกโยนทิ้ง ออกจาก แจกัน หรือโรยราที่สวน ร่วงหล่นกลายเป็นผืนดิน ไม่มีใครเห็นคุณค่าอีกต่อไป แตกต่างจากดอกไม้ที่เพิ่งผลิดอกบาน มีกลิ่นหอมเฝ้าชวนใจ ผู้วิจัยจึงเฝ้าสังเกตความเป็นไปของดอกไม้ในแต่ละวัน ดอกไม้ตั้งแต่เริ่มนำมาปักในแจกัน วันแล้ววันเล่า ความเปลี่ยนแปลงเริ่มเกิดขึ้น กลีบดอกเริ่มเหี่ยวเฉาเพราะขาดน้ำ รอยยับย่น ห่อตัว แห้งกรอบ สีที่เคยสดใสก็เปลี่ยนเป็นสีที่หมองคล้ำลง ซีดจางสีลงทุกทีจนท้ายที่สุด กลีบดอกก็จะร่วงหล่น หรือบางดอกไม้แม้กลีบไม่หล่นลงแต่ก็เหี่ยวเฉาห่อตัว ยุบตัวเลย ประดุจหญิงชรา ที่ไกลจากโลกนี้ไปคืนสู่ธรรมชาติ หากเรามองดอกไม้ด้วยปรัชญาทางศาสนา เราจะพบข้อคิดที่แสนพิเศษ ธรรมชาติพยายามสอนเราด้วยภาษาภาพ แสดงความเปลี่ยนแปลง ค่อย ๆ บอกเล่ามนุษย์ ให้ยอมรับและจำนนต่อความเปลี่ยนแปลง ไม่มีสิ่งใดจะอยู่จนนิรันดร์ ทุกสิ่งล้วนรอวันดับสลาย แม้ออกไม้นั้นจะเหี่ยว เฉาจนหมดสิ้นเค้าเดิมก็ตาม แต่ดอกไม้กลับเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้สอนปรัชญาชีวิตให้มนุษย์อ่อนน้อมและยอมรับต่อทุกสรรพสิ่งในธรรมชาติ ทุกสิ่งล้วนมีความงามตามหลักการของ วาปี ซาปี ความงามจากความไม่สมบูรณ์ เป็นการขยายแนวคิดทางสุนทรียด้านความงามให้เปิดกว้าง ขึ้น ไม่มีสิ่งใดเลยในโลกนี้ที่ไม่มีความงาม แค่เราเปลี่ยนทัศนคติ มุมมอง วิธีคิด เราก็สามารถค้นพบความงามของทุกสรรพสิ่งได้รอบๆ ตัว อย่างเข้าใจ

การเลือกนำดอกไม้ที่โรยรามาสักสร้างสรรคั้นเพื่อเป็นตัวแทนของความงามที่เสื่อมสลาย ไร้ค่า ตรงข้ามกับดอกไม้แรกแย้ม ที่ แสดงความเปล่งปลั่ง ความสดชื่น งดงาม ดึงดูดใจต่อผู้พบเห็น ดอกไม้ที่โรยรานั้นหากมองในมุมของการตีความคุณค่าทางสุนทรียกลับพบว่า

ดอกไม้ที่โรยรา มีคุณค่าหลายประการ เพราะดอกไม้เป็นตัวแทนของภาพจำที่งดงามสวยสด เปรียบได้กับสตรีแรกแย้ม ต่อเมื่อเวลาผ่านไป ร่างการเติบโตขึ้น ความเปลี่ยนแปลงก็บังเกิด ร่วงโรย ความแปรเปลี่ยนของรูปร่าง ไม่สวยงามดังเมื่อเริ่มเป็นสาวรุ่น หลายคนพยายามยืดอายุ ความเปลี่ยนแปลงให้คงอยู่ ด้วยวิธีการที่หลากหลายที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือ ไปทำศัลยกรรม ดึงหน้า ดูดไขมัน ร้อยไหม เพื่อหวังเพียงยืดอายุร่างกายที่แปรเปลี่ยน ผมงอกขาว ก็ยอมสืบทอดให้กลับมาดำกลับเช่นเดิม ตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ที่ซิกมันด์ ฟรอยด์ เคยกล่าวไว้ว่า กลไกป้องกันทางจิต (Defense Mechanisms) เป็นกระบวนการทางจิตที่บุคคลใช้เพื่อหลีกเลี่ยงหรือลดความรู้สึกไม่สบายใจ ความวิตกกังวล หรือความขัดแย้งภายในที่เกิดจากความรู้สึกไม่พึงประสงค์ หรือสถานการณ์ที่ยากจะยอมรับได้. กลไกเหล่านี้ทำงานในระดับจิตใต้สำนึก เพื่อปกป้องตนเองจากความเจ็บปวดทางจิตใจ.(เพ็ญพิไล ฤทธาคณานนท์, 2566) ที่พยายามยืดอายุจิตใจตนเอง ให้ข้ามผ่านการเปลี่ยนแปลงได้เพียงชั่วขณะเวลาหนึ่งเท่านั้น ผู้วิจัยเองก็เป็นคนหนึ่งที่มีภาวะยึดติดกับหน้าตา ร่างกายที่เคยงดงาม ต่อเมื่อเวลาผ่านไปทุกอย่างแปรเปลี่ยนเกิดเป็นความทุกข์ทางใจไม่อาจยอมรับได้ แต่เมื่อได้ศึกษาทฤษฎีแห่งไตรลักษณ์แล้วทำให้พบว่า มนุษย์เราอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง ไม่มีใครหยุดยั้งการแปรเปลี่ยนอันเป็นธรรมดาโลกได้ เพียงแค่ยอมรับและปรับเปลี่ยนทัศนคติว่า ความงามสามารถมองเห็นได้ที่จิตใจอันเปี่ยมสุข มองอย่างธรรมดาโลก เรียนรู้ ยอมรับว่ามันต้องเป็นเช่นนั้นเอง สอดคล้องกับแนวคิดของเซน วาชิซาบิ คือหลักความงามจากความไม่สมบูรณ์ ทุกๆ ความสมบูรณ์ล้วนมีความไม่สมบูรณ์ผสมผสานอยู่ สิ่งที่เคยคิดว่าจริงแท้ นั้น อีกเพียงชั่วข้ามคืนอาจไม่จริงอีกต่อไป แนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ วาชิซาบิได้กล่าวไว้ว่าวาชิ-ซาบิ (Wabi-Sabi) มาจากการรวมระหว่างสองคำ ได้แก่ คำว่า วาชิ (Wabi) ที่แปลว่าความเรียบง่าย ความสงบเงียบ และ ซาบิ (Sabi) ที่หมายถึง ความงามที่ทรงคุณค่าตามกาลเวลา อันนำมาซึ่งความไม่สมบูรณ์ได้ แนวคิดวาชิ-ซาบิ จึงเป็นการทำความเข้าใจและยอมรับในความจริงแท้ ตามวัฏจักรธรรมชาติของการเกิดและดับของสรรพสิ่ง เป็นปรัชญาที่สอนให้เห็นถึงความงดงามในความไม่สมบูรณ์ อันมีรากความเข้าใจในพุทธศาสนาแบบเซนที่เห็นเป็นรูปธรรม ความงามในความเรียบง่ายของก้อนหินที่เว้าแหว่ง กับเส้นสายบนผืนทรายที่จางหายไปตามกาลเวลา หรือเทคนิคการซ่อมแซมเครื่องดินเผาที่แตกแบบคินสึจิ (Kintsugi) ที่สวยงามแม้จะยังคงรอยตำหนิเอาไว้ เฉกรุ่นเดียวกับช่วงชีวิตของเรา แม้จะเกิดความเว้าแหว่งไปบ้างตามกาลเวลา แต่ก็นำมาซึ่งความงดงาม

2.4 ภาพดอกไม้สดกับดอกไม้ที่เหี่ยวเฉา อันแสดงถึงสัจจะธรรมแห่งความงามอันแท้จริง

ก

ข

ค

ง

จ

ฉ

ช

ภาพที่ 2 : ภาพดอกไม้สดกับดอกไม้ที่เหี่ยวเฉา อันแสดงถึงสัจจะธรรมแห่งความงามอันแท้จริง

ที่มา : ผู้วิจัย ภาพ ก-ช ภาพดอกไม้ที่ เปลี่ยนจากสวยงาม เป็นเหี่ยวเฉา โรยรา

3. ขั้นตอนการวิจัย

3.1 ภาพต้นแบบผลงานวิจัย สร้างสรรค์ดอกไม้ที่เหี่ยวเฉาโรยรา

ผู้วิจัยนำแนวคิดสร้างสรรค์ดอกไม้ที่เหี่ยวเฉาโรยรา แสดงสัจจะธรรมแห่งชีวิต โดยการสังเกต บันทึก นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นผลงานประติมากรรมกลุ่ม โดยการนำเสนอในแนวทางศิลปะจัดวาง (Installation art) เป็นผลงานสามมิติ ที่ออกแบบเพื่อที่จะแปรสภาพการรับรู้ของสิ่งแวดล้อม (perception of a space) เพื่อแสดงนัยยะทางปรัชญา มุมมองการตีค่าความงาม จากความไม่สมบูรณ์แบบ ความแปรเปลี่ยน สลายรูปทรงให้เปลี่ยนไป แต่ยังคงเค้าเดิม ด้วยการใช้เทคนิคการปั้นดินเซรามิก เขียนสี เคลือบใส จัดแสดง เป็นดอกไม้เหี่ยวเฉาในแจกันและบนพื้นที่ในแบบกระจายตัวแผ่แปรตามพื้นที่ ผู้วิจัยพบว่า ยังไม่เคยมีแนวทางการสร้างสรรค์ตามแนวคิดทางปรัชญาศาสนาครั้งนี้มาก่อน ผู้วิจัยจึงต้องการสร้างสรรค์ ทดลอง พัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ แก่วงการศิลปะร่วมสมัย

3.2 ศิลปะบำบัดด้วยเทคนิคเครื่องเคลือบดินเผา ตามแนวคิดกฎไตรลักษณ์และวาบิซาบิ

เทคนิคเครื่องเคลือบดินเผามีขั้นตอนความละเอียด ประณีต ตั้งแต่การนวดดิน รีดดิน คลึงดิน การผสมสีในดิน การขึ้นแป้นหมุน การปั้น การเผา อุณหภูมิในการเผา การใช้สีได้เคลือบ บนเคลือบ การเผาเคลือบ เป็นการปั้นขึ้นรูปตามความรู้สึกที่มีต่อจินตนาการการ ผู้วิจัยไม่เน้นความสมบูรณ์ ตระหนักถึงความอนิจจัง และความงามแบบ วาบิ การเผชิญอารมณ์เพื่อเปิดพื้นที่ให้ผู้วิจัยแสดงความรู้สึก เฝิญู ทุกข์ อย่างตรงไปตรงมา เช่น ความเศร้า ความสูญเสีย การยอมรับและปล่อยวาง ไม่ยึดติดผลงาน ไม่ประเมิณว่างาม-ไม่งาม ผิดการ ละอึดตา (อนัตตา) และความไม่สมบูรณ์แบบ (Wabi-Sabi) การใคร่ครวญ สันทนา ไตรตรองสิ่งที่เกิดขึ้น พิจารณาความเปลี่ยนแปลงในใจ ตระหนักถึงไตรลักษณ์ ผ่านกระบวนการเป็นขั้นตอนที่ต้องใส่ใจ ทำให้ในช่วงเวลาที่ได้ปั้นนั้น ผู้วิจัยจดจ่อทำงานตรงหน้า หลุดพ้นจากภาวะความเครียดได้ในระยะเวลาหนึ่ง การปั้นจึงนับเป็นหนึ่งกระบวนการที่ช่วยในการบำบัดจิตใจได้ดี เป็นหนทางที่สร้างสมาธิ พบความสงบ เกิดความสุข คลายการกำหนดจิต หากผลงานเกิดเสียหายเผาแล้วแตกชำรุด ก็ถือเป็น การฝึกการยอมรับการสูญเสีย การสละออก ซึ่งนับว่าหากงานวิจัยนี้เสร็จสมบูรณ์ได้จะเป็นประโยชน์กับทุกคนทั่วไปและเป็นแนวทางให้กับผู้สนใจหาแนวทางบำบัดจิตตนเองด้วยศิลปะ

4. ศิลปินกรณีศึกษา

4.1 Yee soo-kyung

Yee Soo-kyung เป็นศิลปินและประติมากรชาวเกาหลีใต้ที่เชี่ยวชาญหลายสาขา โดยเป็นที่รู้จักจาก ผลงาน "กลายพันธุ์" ซึ่งใช้เศษเซรามิกเกาหลีที่แตกหักและประเมินค่าไม่ได้ รวบรวมเศษชิ้นส่วนที่แตกหักเหล่านี้ จากช่างฝีมือที่ทำโดยปรมาจารย์ด้านเครื่องเคลือบดินเผา ที่เชื่อมโยงอดีตและปัจจุบันผ่านแนวคิดเฉพาะตัว จำลองภาษาทางประวัติศาสตร์จากราชวงศ์โครยอและโชซอน มาสร้างสรรค์เป็นประติมากรรมชีวรูปของ Yee เน้นถึงความสวยงามและความแปลกตาหลังจากการแตกหัก จัดแสดงในประเภทการจัดวาง การทบทวนตนเองทางจิตวิญญาณโดยเชื่อมชิ้นส่วนเซรามิกเข้าด้วยกันโดยใช้กาวและทอง ในการเชื่อมชิ้นส่วนที่แตกต่างกัน ศิลปินไม่ได้ต้องการที่จะรักษาหรือ "ซ่อมแซม" วัตถุ แต่ศิลปินต้องการใช้ทองเพื่อเชิดชู "ความอ่อนแออันเป็นโชคชะตาของการดำรงอยู่" ในขณะที่ผู้ชมบางคนเปรียบเทียบกระบวนการของศิลปินกับงาน kintsugi ซึ่งเป็นศิลปะของญี่ปุ่นในการซ่อมภาชนะที่แตกด้วยทอง ศิลปินเลือกใช้ทองเนื่องจากคำว่า "ทอง" ในภาษาเกาหลีและ "รอยแตก" เป็นคำพ้องเสียง การนำแจกันที่แตกมาประกอบเข้าด้วยกันถือเป็นเรื่องต้องห้ามหรือโชคร้ายในวัฒนธรรมเกาหลี ดังนั้นศิลปินจึงเลือกที่จะเน้นย้ำถึงข้อบกพร่องที่วัฒนธรรมเกาหลีปฏิเสธ ผู้วิจัยนำแนวคิดที่ศิลปินนำเศษชิ้นส่วนของเครื่องเคลือบที่แตกแล้วเสียหายและนำมาสร้างสรรค์ใหม่จนเกิดเป็นผลงานที่น่าสนใจและชี้ให้เห็นมุมมองของความงามจากความแตกหักได้

ภาพที่ 3 : eesookyung. (2012). Translated Vase Thousand [Installation: Ceramic shards, epoxy, 24K gold leaf]. จัดแสดงที่ National Museum of Contemporary Art, Korea. ได้รับรางวัล Korea Artist Prize.

ที่มา: The Artling. (เข้าถึงเมื่อ 4 สิงหาคม 2566) จาก <https://theartling.com/en/artzine/contemporary-ceramic-artists/>

4.2 Fernando Casasempere

Casasempere ศิลปินชาวสเปนในลอนดอน แสดงแนวคิดเกี่ยวกับภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมด้วย งานเซรามิก การใช้ดินเหนียวเพื่อสื่อทางกายภาพ เนื่องจากเป็นแนวคิดที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับโลกด้วยผลงานปี 2012 ของ Casasempere เรื่อง 'Out of Sync' ได้รับการจัดแสดงที่ Somerset House ในลอนดอน และได้รับเสียงวิจารณ์ชื่นชม งานนี้ตั้งอยู่ในทุ่งหญ้าที่มีหญ้าจริง ประกอบด้วยทุ่งดอกไม้เซรามิกจำนวน 10,000 ดอก และพยายามค้นหาความเปลี่ยนแปลงระหว่างฤดูกาลมีความเปราะบางของธรรมชาติเป็นอย่างไร ดอกไม้เหล่านี้ทำมาจากดินเหนียวสีน้ำเงิน 12 ต้นที่ ที่สามารถจำลองความงดงามของดอกไม้โดยไม่เหี่ยวเฉาตามกาลเวลา ปัจจุบันดอกไม้เหล่านี้ได้รับการติดตั้งอย่างถาวรในทะเลทรายอาตากามา ประเทศบ้านเกิดของเขาในชิลี เขาเป็นศิลปินคนแรกที่ได้รับเกียรติจากนิทรรศการทั่วทั้ง Museo Nacional de Bellas Artes ในซานติอาโก และได้จัดแสดงที่ Frieze's Sculpture Park ในลอนดอน ผู้วิจัยสนใจรูปแบบและวิธีการนำเสนอที่แปรสภาพพื้นที่ให้เกิดการรับรู้ที่น่าสนใจ

ภาพที่ 4 : Fernando Casasempere. (2012). Out of Sync [Installation]. (จัดแสดงในพื้นที่ทะเลทราย Atacama, 2015). Image courtesy of the artist.

ที่มา : The Artling. (เข้าถึงเมื่อ 4 สิงหาคม 2566) จาก <https://theartling.com/en/artzine/contemporary-ceramic-artists/>

5. วิธีดำเนินงาน

5.1 การรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาแนวแห่งภูมิทัศน์ลักษณะ ร่วมกับศึกษาแนวคิด วาปี ชาปี เพื่อเกิดแนวคิดหลักที่จะหาสัญลักษณ์ให้ตรงตามแนวคิดมากที่สุด จากการเฝ้าสังเกตธรรมชาติ อย่างต่อเนื่องพบว่าดอกไม้สามารถเป็นสัญลักษณ์ที่จะอธิบายถึงความเปลี่ยนแปลงจากธรรมชาติที่เคยสวยที่สุด จนไปสู่ความเหี่ยวเฉา ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกดอกไม้เป็นสัญลักษณ์ที่สามารถแสดงถึงจะธรรมแห่งชีวิต โดยใช้เทคนิคการปั้นดินเซรามิกที่มีคุณสมบัติ ของดินที่มีเนื้อละเอียด สัมผัสมีความเย็น การได้ใช้สองมือสัมผัส กด ทบ นวด คลึง จะรู้สึกผ่อนคลาย สบายใจ ลดความกดดันทางใจได้ เพลิดเพลิน จนทำให้จิตใจสงบในช่วงเวลาหนึ่งที่ทำการปั้นดังตารางภาพต่อไปนี้

5.1.1 ตารางคำอธิบายอุปกรณ์ที่ใช้ในงานวิจัย

คำอธิบาย

ก. ดินขาว (Kaolin, China Clay) คือ ดินสีขาวหรือสีครีมจางๆ ใช้เป็นส่วนผสมหลักในการผลิตเซรามิก ดินขาวที่ดีมีสิ่งเจือปนน้อย มีเนื้อดินมาก เผาแล้วได้สีขาว หรือในทางเคมี คือเนื้อดินจะต้องมี Fe_2O_3 และ TiO_2 ในปริมาณน้อยมาก

ข. เครื่องมือขูดดิน ใช้ขูดดินขณะที่ดินยังหมาดๆ จะมีรูปร่างและลักษณะแตกต่างกัน เครื่องมือแกะลาย ปลายกลม ปลายแหลม

ค-จ สีใต้เคลือบ Underglaze เป็นการเขียนลายลงบนผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการเผาดิบแล้ว

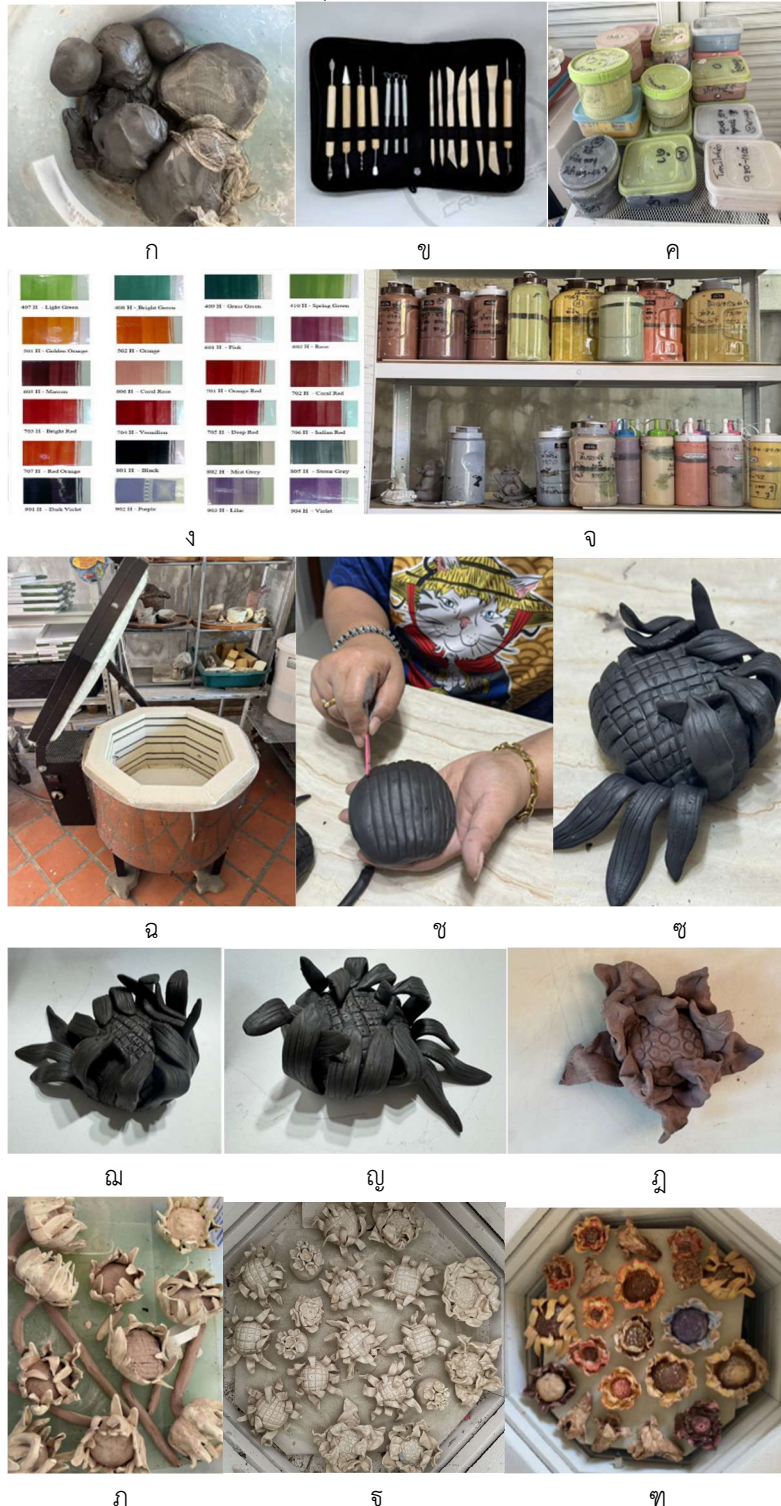
ฉ.เตาเผาเซรามิก (ceramic kiln) คือส่วนประกอบของเตาเผาเซรามิก เตาที่ใช้อบชิ้นงานที่มีอุณหภูมิสูง ประมาณ 800 - 1300 องศาเซลเซียส

ช-ญ ชิ้นตอนการปั้นดอกไม้เหี่ยวด้วยดินเซรามิก

ฎ-ฐ งานปั้นดินที่ลงสีแล้วรอเคลือบแก้ว

ฑ.งานที่เผาเคลือบเสร็จเรียบร้อยแล้ว อุณหภูมิเผา 1290 องศา

ภาพอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย

ตารางภาพที่ 1 : ตารางคำอธิบายอุปกรณ์ที่ใช้ในงานวิจัย
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพผลงานดอกไม้ที่โรยรา

ก ข ค
ภาพที่ 5 : ภาพแจกันดอกไม้ที่โรยรา ในแจกัน ดิน China Clay ชั้นที่ 1 (ก-ค)
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพผลงานดอกไม้ที่โรยรา

ง จ ฉ
ภาพที่ 6 : ภาพแจกันดอกไม้ที่โรยราในแจกัน ดิน China Clay ชั้นที่ 2 (ง-ฉ)
ที่มา: ผู้วิจัย

ซ

ซ

ณ

ภาพที่ 7 : ภาพแจกันดอกไม้ที่โรยราในแจกัน ดินขาว ชั้นที่ 3 (ซ-ณ)

ที่มา: ผู้วิจัย

ญ

ฎ

ฏ

ฐ

ภาพที่ 8 : ภาพแจกันดอกไม้ที่โรยราที่จัดแสดงในหอศิลป์แห่งชาติ

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 9 : ภาพผลงานแสดงศิลปะ "In My Mind 3" จัดแสดงที่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ (หอศิลป์เจ้าฟ้า) ตั้งแต่วันที่ 5-27 เมษายน 2568. เมตตา สุวรรณศรี
ที่มา: ผู้วิจัย

6.การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ผลการงานวิจัย

การสร้างสรรค์ผลงาน “ประติมากรรมบำบัดด้วยเทคนิคเครื่องเคลือบดินเผา ผ่านสัญลักษณ์ของดอกไม้ที่โรยรา โดยได้รับแรงบันดาลใจมาจากหลักคำสอนทางพุทธศาสนา กฎไตรลักษณ์ร่วมกับแนวคิดความงามจากความไม่สมบูรณ์ (วาปี ชาปี)” ที่สร้างสรรค์ผลงานวิจัยแบบการวิจัยสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ ที่มีการค้นคว้าด้วยหลักการอธิบายทางวิชาการอย่างเป็นระบบ เป็นกระบวนการทดลอง ทดสอบ วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขเชิงสร้างสรรค์ โดยมุ่งเน้นสร้างสรรค์ผลงานที่มีลักษณะเฉพาะตน ไม่เคยปรากฏมาก่อน โดยใช้การนำเสนอแนวคิดที่เป็นปัจเจก และสามารถปฏิบัติได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพตามกระบวนการสร้างสรรค์ ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ในกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา ที่มีการบูรณาการร่วมกันระหว่างศิลปะเครื่องเคลือบดินเผา ขึ้นรูปแบบ

ประติมากรรม และการศึกษาภูฏาไตรลักษณ์ คือลักษณะไม่เที่ยง มีการแปรเปลี่ยนไปเป็นธรรมดา (กิตติ กันภัย, 2557, 280) สิ่งต่างๆ เหล่านี้มีอยู่ในธรรมชาติที่มีความเปลี่ยนแปลงไป ตามกาลเวลา แสดงแนวคิดอันตรงกับหลักปรัชญาในทางพุทธศาสนา ที่ว่าด้วยสรรพสิ่งที่แปรผันและมีความเปลี่ยนแปลงหมุนเวียน “รูป” อยู่เสมอ ทั้งนี้เมื่อมนุษย์เรารับไม่ได้ต่อภาวะแห่งความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เราก็จะเกิดความทุกข์ และองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิเคราะห์คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ หลักความงามของเซน คือแนวคิดความงามจากความไม่สมบูรณ์ เพราะทุกสรรพสิ่งล้วนมีความเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้และยอมรับกับช่วงเวลาเปลี่ยนแปลงไป ย่อมมีคุณค่า เป้าหมายในการดำเนินชีวิต: “เข้าใจ – ไม่ยึดติด – ปลอ่ยวาง” เข้าใจความจริงของชีวิตผ่านการสร้างและสังเกตผลงานศิลปะ ผูกไม่ยึดติดกับผลงาน ตัวตน หรือความรู้สึก จนปลอ่ยวาง เห็นความงามในความไม่สมบูรณ์ พร้อมปลอ่ยให้สิ่งต่าง ๆ ดำเนินไปตามธรรมชาติการนอนน้อย ยอมรับว่าความเปลี่ยนแปลงรุ่มโรยคือความงามที่แผ่เร้น อยู่กับทุกสรรพสิ่ง เราจะมีความสุข การนำเสนอมุมมองทางประติมากรรมที่เน้นไปที่ความสมบูรณ์พร้อมนั้น อาจเป็นการตีความทางสุนทรียศาสตร์แต่เพียงด้านเดียว แท้จริงแล้ว ความงามจากความไม่สมบูรณ์นั้นก็มีความงามที่ลึกซึ้งได้เช่นกัน สอดคล้องกับแนวคิดทางศาสนาภูฏาไตรลักษณ์ เป็นธรรมะที่ทำให้เป็นพระอรหันะ แปลว่า ลักษณะ 3 ประการ หมายถึงสามัญลักษณ์ คือ กฎธรรมดาของสรรพสิ่งทั้งปวง อันได้แก่ อนิจจังลักษณะ ลักษณะไม่เที่ยง มีการแปรเปลี่ยนไปเป็นธรรมดา ทุกขลักษณะ ลักษณะทนอยู่ตลอดไปไม่ได้ ถูกบีบคั้นด้วยอำนาจของธรรมชาติทำให้ทุกสิ่งไม่สามารถทนอยู่ในสภาพเดิมได้ตลอดไป และ อนัตตลักษณะ ลักษณะไม่สามารถบังคับบัญชาให้เป็นไปตามต้องการได้ เช่น ไม่สามารถบังคับให้ชีวิตยังยืนอยู่ได้ตลอดไป ไม่สามารถบังคับจิตใจให้เป็นไปตามปรารถนา ความมีใช้ตัวตน เป็นต้น ไตรลักษณ์ คือ การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และ ดับไป ทุกสิ่งในโลกนี้ ล้วนแล้วอยู่ใน กฎไตรลักษณ์ การเลือกนำดอกไม้ที่โรยรามาสรรค์นั้นเพื่อเป็นตัวแทนของความงดงามที่เสื่อมสลาย ไร้ค่า ตรงข้ามกับดอกไม้สดนั้นเป็นการตีความคุณค่าความงามในเชิงปรัชญา เพื่อชี้ให้เห็นคุณค่าของแนวทางปลอ่ยวาง ด้วยการบำบัดตนเองด้วยศิลปะการปั้นดิน เกิดเป็นผลงานที่ให้ความสุข สงบ หากผลงานที่ออกมานั้นแตกหัก เสียหายก็เกิดการเรียนรู้ที่จะยอมรับและพัฒนาตนเองในการปั้นชิ้นต่อไป

6.2 อภิปรายผล ตามแนวคิด วาปี ชาปี และกฎไตรลักษณ์ด้วยการปั้นดินเซรามิกศิลปะบำบัด(Art Therapy)ดอกไม้ที่โรยรา

ไดเซ็ทสึ สุกุซึ (Daisetz T.Suzuki) นักเขียนและพระเซนคนสำคัญ บันทึกหลักการเกี่ยวกับ วาปี ชาปี ไว้ ในหนังสือ Zen and Japanese Culture ในทางนามธรรม วาปี คือความเบิกบานในใจแม้ในท่ามกลางความยากไร้ ขาดแคลน ในแง่หนึ่งสะท้อนถึงความไม่ยึดติด สิ่งต่างๆ ไม่จำเป็นต้องสมบูรณ์แบบ เช่นเดียวกับชีวิต ที่ไม่ได้สมบูรณ์แบบเสมอไป “ชาปี” เป็นหลักแห่งจิตวิญญาณเซนที่ประกอบด้วย ความประสานสัมพันธ์ ความเคารพ ความบริสุทธิ์ และความสงบ นอกจากนี้ ชาปี ยังมีความหมายที่ตรงกับคำว่า สันติ ในภาษา สันสกฤต บางนัยเมื่อนำมาใช้ในทางพุทธศาสนา ชาปี ยังครอบคลุมความหมายถึงนิพพาน เมื่อนำมาใช้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะอันเปี่ยมด้วยสุนทรียภาพนั้น สุกุซึ เน้นให้เห็นความสำคัญว่างานศิลปะหรือสถานะที่มนุษย์ตั้งใจสร้างขึ้นตามแนวทางนี้ จะต้อง “ปลุก” จิตให้ “ตื่น” และ “เข้าถึง” ความงามแห่งเนื้อแท้ในความไม่สมบูรณ์แบบ ความไม่ยึดติดในวัตถุ (Juniper, 2003; Suzuki, 1993) นำพาจิตให้สงบและเข้าถึงความงามแห่งความเรียบง่ายที่ไม่สมบูรณ์แบบนั้น ศาสตราจารย์ Timon Screech แห่งศูนย์เอเชียและแอฟริกันศึกษา ที่ The University of London เคยให้ความหมายสรุปแก่นแท้แห่งวะปี สะบิ ไว้อย่างน่าสนใจว่าจิตวิญญาณแห่งวะปี สะบิ นั้น แท้แล้วคือการชี้ให้เห็นถึงกฎ “ไตรลักษณ์” อันเป็นหลักคำสอนสำคัญของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นั่นคือ หลักแห่งความไม่เที่ยง(impermanence) อันประกอบด้วย อนิจจัง : ความไม่แน่นอน ทุกสิ่ง : สภาพอันทนได้ยาก และ อนัตตา : การไม่ยึดติด ละวางตัวตน (non-self) ศาสตราจารย์ Timon Screech เห็นว่า วะปี สะบิ ที่เป็นปรัชญาการดำรงชีวิตในแบบพุทธนิกายเซ็นของญี่ปุ่น แผ่หลักสำคัญนี้ไว้ในการดำรงชีวิต หากผู้ใดเข้าถึงความจริงข้อนี้ได้ จิตของผู้นั้นก็เกิดปัญญาและตระหนักได้ถึงกฎไตรลักษณ์ที่ปรากฏผ่านสุนทรียภาพแบบวาปี ชาปี ที่ชื่นชมในความเก่าแก่ตามกาลเวลาของสิ่งต่าง ๆ ความไม่ยึดติดในวัตถุ พบความสงบในจิตใจตนเอง ชื่นชมความงามได้แม้ในความยากเข็ญ ยากไร้ มีความสงบในจิตใจแม้ชีวิตและสรรพสิ่งรอบกายอาจไม่ได้สมบูรณ์แบบ วาปี ชาปี จึงเป็นสุนทรียภาพที่เกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้งกับการพิจารณาถึงความไม่เที่ยงแท้แห่งสรรพสิ่ง ซึ่งความเป็นอนิจจังนี้ ในภาษาญี่ปุ่นเรียกว่า มุโจ (Screech, 2020)

จากแนวคิด วาปี ชาปี ที่ชี้แนวทางเพื่อช่วยผ่อนปรน ขยายเขตของคำว่างามให้กว้างขึ้น พร้อมทั้งชี้แนวทางที่ช่วยผ่อนคลายจิตใจที่ยึดติดกับความสมบูรณ์แบบของผู้คนให้น้อยลง ได้หยุดคิด ฝ้ามองสังขารของชีวิตที่มีแง่มุมอันงดงาม ของที่ไม่งามตามกฎไตรลักษณ์ ที่มีการแปรเปลี่ยนไม่คงที่ หากมองด้วยความเข้าใจ เรียนรู้ยอมรับกับความเปลี่ยนแปลงได้ อาจจะได้พบกับความงามที่ลึกซึ้งไปด้วยปรัชญาการดำเนินชีวิต สิ่งที่เคยตึงก็เริ่มหย่อนลงได้ ผู้วิจัยเองนั้น มีชีวิตที่เต็มไปด้วยปัญหามากมาย เริ่มจากมีลูกชายเป็นเด็กออทิสติก และครอบครัวต้องจบลง กลายเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว ที่ต้องเลี้ยงลูกคนเดียว ความทุกข์สาหัส จากคนที่เคยยึดมั่นถือมั่นความสมบูรณ์แบบ เชื่อเสมอว่าทุกอย่าง

จะไม่เปลี่ยนแปลง จะคงอยู่ไปวันวัน แต่สิ่งนั้นไม่มีอยู่จริง จากที่เคยเชื่อว่าสามารถดูแลตัวเองได้ เผชิญปัญหาคนเดียวลำพังได้ ต่อเมื่อเลี้ยงลูกออกทิสติกที่ต้องอาศัยความเข้าใจในภาวะอาการของโรคตามช่วงวัยที่เปลี่ยนแปลงแล้ว ยังต้องศึกษาวิธีการทางจิตวิทยาร่วมด้วย เพราะเมื่อลูกโตขึ้นเขากลับมีอาการรุนแรงขึ้น อารมณ์วุ่นวาย ทำลายข้าวของมีค่าที่เคยสะสมมาจนหมด น้ำตาแห่งความเสียใจที่ไร้ที่พึ่ง ที่หาสาระมาหล่อเลี้ยง คิดท้อใจว่าจะมีชีวิตอยู่อย่างไร ความหดหู่ตกเป็นระยะเวลายาวนาน จนกลายเป็นภาวะซึมเศร้า แต่เมื่อมองหน้าลูกกลับรู้สึกขอบคุณลูก ที่ลูกเป็นดังครูที่คอยสอนและปรับปรุงนิสัยเราผู้เป็นแม่ให้ดีขึ้น ด้วยบทเรียนที่ลูกกระทำ ทำลายข้าวของในบ้าน ทำร้ายแม่ ทุกๆ ความเจ็บปวดคือบทเรียน สิ่งนี้คือตัวบีบคั้นที่ทำให้เริ่มศึกษาธรรมะ เพื่อช่วยเยียวยาจิตใจ รวมทั้งแนวทางการปล่อยวาง มันต้องเป็นเช่นนี้เอง ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวทางศิลปะบำบัดจิตตนเองให้หลุดพ้นจากท่วงเวลาที่เราเรียกว่า เพราะจากแนวคิดศิลปะบำบัด (art therapy) นั้น ศิลปะมีส่วนช่วยในการบำบัดรักษาทางจิตใจ ในระดับจิตไร้สำนึกจากแนวคิดที่ว่า ศิลปะ คือ หนทางแห่งการปลดปล่อย อารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ตามความต้องการของแต่ละคน เช่นผู้วิจัยนั้นได้ศึกษาหาความรู้ว่าศิลปะบำบัดนั้นสามารถทำได้หลายวิธี ผู้วิจัยจึงเลือกสร้างสรรค์งานปั้นดินเซรามิก เมื่อปั้นดิน พบว่า เมื่อมือสัมผัสกับดินนั้น มีความรู้สึกประสาทสัมผัสจากนิ้วทำให้เรารู้สึกเย็น การกด นวด บีบ นับเป็นขั้นตอนที่ช่วยบำบัดทั้งสรีระ นวดจนดินนุ่ม อุ่นขึ้น เหนียวขึ้น จึงนำมาขึ้นรูปเป็นรูปทรงต่างๆ ในระหว่างนั้น ผู้วิจัยพบว่า ตนเองสงบ และมีสมาธิ ไม่คิดฟุ้งซ่าน การปั้นดินนั้นมีหลักทฤษฎีการบำบัดกล่าวไว้ว่า การบีบช่วยผ่อนคลายความเครียดได้ เพราะจิตใจจะทำงานที่สั่งการมือให้ทำงานระหว่างนั้นจะมีสมาธิ ความสุขหลุดพ้นจากความกังวลไปได้ช่วงเวลาหนึ่ง แม้ผลงานที่ปั้นของผู้วิจัยที่ออกมานั้น จะไม่สวยงามตามแบบที่มีอยู่จริง แต่เมื่อมองเข้าไปในผลงานแล้วกลับมีความสุข และมองเห็นความงามจากความไม่สมบูรณ์ รูปทรงที่ผู้สร้างสรรค์แต่งเติม มันกลับให้ความรู้สึกที่แปลกตา แสดงถึงจิตสำนึก ลวดลายประติมากรรม ผู้วิจัยเห็นถึงประโยชน์ของการปั้น จึงต้องการชี้แนวทางให้ผู้คนที่มีความเครียดกดดัน ซึมเศร้าได้หันมาหาทางออกโดยการใช้แนวทางศิลปะบำบัดโดยการปั้นดิน

ผู้วิจัยนำแนวคิดจากคำสอนของพระพุทธเจ้า หลอมรวมกับแนวคิด วาปี ชาปี ความงามจากความไม่สมบูรณ์ ร่วมกับการปั้นเครื่องเคลือบดินเผา โดยเลือกดอกไม้ที่เหี่ยวเฉา โรยรา แห่งกรอบในแจกัน มาสร้างสรรค์นั้นเพื่อเป็นตัวแทนของความงามที่เสื่อมสลาย ไร้ค่า ตรงข้ามกับดอกไม้แรกแย้ม ที่แสดงความเปล่งปลั่ง ความสดชื่น งดงาม ดึงดูดใจต่อผู้พบเห็น ดอกไม้ที่โรยรานั้นหากมองในมุมของการตีความคุณค่าทางสุนทรียภาพกลับพบว่า ดอกไม้ที่โรยรา มีคุณค่าหลายประการ เพราะดอกไม้เป็นตัวแทนของภาพจำที่งดงามสวยสด เปรียบได้กับสตรีแรกแย้ม ต่อเมื่อเวลาผ่านไป ร่างการเติบโตขึ้น ความเปลี่ยนแปลงก็บังเกิด ร่วงโรย ความแปรเปลี่ยนของรูปร่าง ไม่สวยงามดังเมื่อเริ่มเป็นสาวรุ่น หลายคนพยายามยึดติดความเปลี่ยนแปลงให้คงอยู่ ด้วยวิธีการที่หลากหลายที่เห็นได้ชัดจนที่สุดคือ ไปทำศัลยกรรม ดึงหน้า ดูดไขมัน ร้อยไหม เพื่อหวังเพียงยืดอายุร่างกายที่แปรเปลี่ยน ผมงอกขาว ก็ยอมสละให้กลับมาดำกลับเช่นเดิม ตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ที่ซิกมันด์ ฟรอยด์ เคยกล่าวไว้ว่า กลไกป้องกันทางจิต (Defense Mechanisms) เป็นกระบวนการทางจิตที่บุคคลใช้เพื่อหลีกเลี่ยงหรือลดความรู้สึกไม่สบายใจ ความวิตกกังวล หรือความขัดแย้งภายในที่เกิดจากความรู้สึกที่ไม่พึงประสงค์ (Freud, 2010) หรือสถานการณ์ที่ยากจะยอมรับได้ กลไกเหล่านี้ทำงานในระดับจิตใต้สำนึก เพื่อปกป้องตนเองจากความเจ็บปวดทางจิตใจ (เพ็ญพิไล ฤทธาคุณานนท์, 2566) ที่พยายามยืดอายุจิตใจตนเอง ให้ข้ามผ่านการเปลี่ยนแปลงได้เพียงชั่วขณะเวลาหนึ่งเท่านั้น ผู้วิจัยเองก็เป็นคนหนึ่งที่มีภาวะยึดติดกับหน้าตา ร่างกายที่เคยสวยงาม ต่อเมื่อเวลาผ่านไปทุกอย่างแปรเปลี่ยนเกิดเป็นความทุกข์ทางใจไม่อาจยอมรับได้ แต่เมื่อได้ศึกษาทฤษฎีจิตวิเคราะห์แล้วทำให้พบว่า มนุษย์เรายู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง ไม่มีใครหยุดยั้งการแปรเปลี่ยนอันเป็นธรรมดาโลกได้ เพียงแค่ยอมรับและปรับเปลี่ยนทัศนคติว่า ความงามสามารถมองเห็นได้ทั้งที่จิตใจอันเปี่ยมสุข มองอย่างธรรมดาโลก เรียนรู้ ยอมรับว่ามันต้องเป็นเช่นนี้เอง สอดคล้องกับแนวคิดของเซน วาปีชาปี คือหลักความงามจากความไม่สมบูรณ์ ทุกๆ ความสมบูรณ์ล้วนมีความไม่สมบูรณ์ผสมผสานอยู่ สิ่งที่เคยคิดว่าจริงแท้ นั้น อีกเพียงชั่วข้ามคืนอาจไม่จริงอีกต่อไป แนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ ตามวัฏจักรธรรมชาติของการเกิดและดับของสรรพสิ่ง เป็นปรัชญาที่สอนให้เห็นถึงความงามในความเปลี่ยนแปลง อันมีรากความเข้าใจในพุทธศาสนาที่เห็นเป็นรูปธรรม ความงามในความเรียบง่ายของก้อนหินที่เวิ้งว้างไปตามกาลเวลา แม้จะยังคงรอยตำหนิเอาไว้ เปรียบเสมือนกับช่วงชีวิตของเรา แม้จะเกิดความเวิ้งว้างไปบ้างตามกาลเวลา แต่ก็นำมาซึ่งความงาม การชี้ให้เห็นถึงวัฏจักรของชีวิต ให้ผู้คนยอมรับกับความเป็นไป ความเป็นจริง ความเปลี่ยนแปลงที่เป็นธรรมดาของโลก ไม่ต้องยึดติดกับความคิดเดิมๆ โครงการนี้จึงนับว่ามีประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาเพื่อเป็นแนวทางให้การมองโลกแบบเข้าใจและมีความสุขจากภายในรวมทั้งบำบัดจิตใจด้วยศิลปะการปั้นได้อีกทางหนึ่ง

โครงการวิจัยชุดนี้ประกอบด้วยผลงาน 2 ส่วน คือ ส่วนของผลงานสร้างสรรค์นำเสนอเป็นผลงานเครื่องเคลือบดินเผา ลงสี 1 ชุด อันประกอบด้วยดอกไม้ที่เหี่ยวเฉาโรยรา นำมาจัดวางในแจกัน และดอกไม้เหี่ยวเฉาจำนวนมากจัดวางบนพื้น คล้ายสวนดอกไม้เหี่ยว เมื่อผู้เข้าชมผลงานจะเกิดการตั้งคำถามถึงความงามที่เหี่ยวเฉา นับเป็นการสร้างมิติการตีความความงามให้ขยายวงออกไป เพื่อให้คนเห็นถึงคุณค่าความงามจากความไม่สมบูรณ์ รวมทั้งเป็นการนำเสนอผลงานปั้นดินเซรามิก เเผาเคลือบ ที่แฝงไว้ด้วยปรัชญาชีวิต ตามคำสอนทางพุทธศาสนากฎไตรลักษณ์ และแนวคิดวาปี ชาปี ที่ใช้สอน กระตุ้นเตือนให้ผู้คน เรียนรู้และยอมรับความงามจากความเปลี่ยนแปลง โดย

ผ่านรูปทรงดอกไม้เหี่ยวเฉา ที่ไม่เคยมีการสร้างสรรค์และนำเสนอในแนวทางประติมากรรมแนวทางนี้มาก่อน และส่วนที่ 2 เอกสารประกอบการวิจัย จะแสดงให้เห็นถึงกระบวนการ ขั้นตอน การวิธีการศึกษา การสร้างสรรค์ตามระเบียบวิธีวิจัยโดยละเอียด เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาทางศิลปะ ทั้งในแง่การศึกษาเรียนรู้ และแรงบันดาลใจในการนำเสนอเทคนิคทางศิลปะ มุมมอง ปรัชญา เพื่อนำไปใช้พัฒนาสร้างสรรค์ผลงานในลำดับต่อไปได้ พร้อมกันนั้นยังสามารถนำความรู้ไปพัฒนาผลงานศิลปกรรมร่วมสมัย รวมทั้งสามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ในการเรียนการสอนด้านทัศนศิลป์ได้

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ กัญญ์. (2562). *ความงามในความเสื่อมสลาย*. Veridian E-Journal, Silpakorn University, Humanities, Social Sciences and Arts, 12(3), 1123–1125.
- จิตาภา อนันตนิกร. แปล. (2558). *หัวใจพุทธะ*. นนทบุรี : โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- ธณัท รุ่งธนาภิรมย์. (2560). *ทฤษฎีความงาม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ EARN concept.
- ปรุฑม บัญศรีตัน. (2556). *พุทธอภิปรัชญา : ความจริงเกี่ยวกับจักรวาล โลก มนุษย์ และสังสารวัฏ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีดา พิมพ์ขาวขำ. (2530). *เคลือบเซรามิกส์*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- ปวีณา สุธีรางกูร (2561). “ศิลปะแนวไม่จีรังในศิลปร่วมสมัยของไทย”. วารสารศิลป พีระศรี, มหาวิทยาลัยศิลปากร 5,2 (มีนาคม) : 66-82.
- เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์, 2566. กลไกการป้องกันตนเอง – Defense Mechanisms
25 Oct 2023. สืบค้นจาก <https://www.psy.chula.ac.th/th/feature-articles/defense-mechanisms/>
รองศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์ พรรณี ชูจิรวงศ์. แปล.(2557) *พลังแห่งจิตปัจจุบัน ทางสู่การตื่นรู้และเยียวยา*.
สมุทรปราการ : สำนักพิมพ์ไอมายก๊อด.
- พุทธทาสภิกขุ. (2554). *ชุมนุมข้อคิดอิสระ*. กรุงเทพฯ : ดวงตะวัน.
- สุขุมล เล็กสวัสดิ์. (2548). *เครื่องปั้นดินเผา : พื้นฐานการออกแบบและปฏิบัติงาน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุขุมล เล็กสวัสดิ์. (2561). *เซรามิกส์สร้างสรรค์ แนวคิดและวิธีการทำงาน*. กรุงเทพฯ : 50 Press Printing.
- American Art Therapy Association. (2017). *About art therapy*. Retrieved from <https://arttherapy.org>
- Case, C., & Dalley, T. (2014). *The handbook of art therapy*. Routledge.
- Freud, S. (2010). *The interpretation of dreams*. Basic Books. (Original work published 1900)
- Juniper, A. (2003). *Wabi sabi: The Japanese art of impermanence*. Boston, MA: Tuttle Publishing.
- Kim, Whui-yeon. (2012). *Coexisting Differences: Women Artists in Contemporary Korean Art*. Hollym Corp.
- Leonard Koren. (2015). *Wabi – Sabi, Further Thoughts*. Canada : Imperfect Publishing.
- Linda Bloomfield. (2013). *Contemporary Tableware*. Ohio USA.: The American Ceramic Society.
- Malchiodi, C. A. (2012). *Handbook of art therapy*. Guilford Press.
- Moon, C. H. (2010). *Materials and media in art therapy: Critical understandings of diverse artistic vocabularies*.
Routledge.
- Rubin, J. A. (2016). *Approaches to art therapy: Theory and technique*. Routledge.
- Eckhart Tolle. (1997). *The Power of Now : A Guide to Spiritual Enlightenment*. California USA. : Oh My God Publishing Co., Ltd.
- Suzuki, D. T. (1993). *Zen and Japanese culture*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Screech, T. (2020). *Wabi-sabi and the aesthetics of impermanence*. ในบทสัมภาษณ์โดย Tofugu. สืบค้นจาก
<https://www.tofugu.com/japan/wabi-sabi/>